

GEORGE ENESCU MUZICIAN PEDAGOG

ION BALAN

Printre multiplele calități artistice ale marelui Enescu, se numără și cea de muzician pedagog.

Deși această activitate nu l-a atras prea mult, a practicat-o pînă în ultimii ani ai vieții.

În Memoriile sale maestrul se destăinuia sincer : „Totul mă interesează în viață, chiar și să deslimesc mărci poștale. O singură meserie mi-a repugnat totdeauna, aceea de profesor. Din nefericire, am exercitat-o mult“¹).

Recunoscut ca o personalitate artistică complexă, cu o vastă cultură muzicală, Enescu a fost solicitat, atît în țară cît și peste hotare, să dea lecții de vioară și pian, să țină cursuri de interpretare violonistică, să colaboreze la întocmirea programelor artistice, să participe în jurii la diferite concursuri și festivaluri muzicale internaționale.

Iubind foarte mult copiii și tineretul, Enescu a ajutat pe cei cu însușiri artistice deosebite, să-și perfecțeze studiile, le-a creat condiții să-și făurească o carieră.

În acest sens a intervenit la persoane oficiale de la nivelul Ministerului ori la conducerea Conservatoarelor, pentru ca acești tineri să se bucure de sprijin și ajutor.

Personal a dat concerte-lecții gratuite pentru ei, a făcut diverse donații, încurajându-i, stimulîndu-le însușirile artistice. Numărul celor care s-au bucurat de sprijinul maestrului sînt mulți în țara noastră.

Dacă am vrea să ne referim la aportul adus de muzician în activitatea de orientare și îndrumare, am putea spune că toți compozitorii și interpreții timpului au fost elevii săi.

El a fost omul care a deschis arcanul artei noastre. El ne-a introdus în tainele tehnice ale muzicii. Eu de la el am învățat muzica fără să fi fost elevul lui. Mai tîrziu am fost discipolul său. Alfred Alessandrescu, Mihail Jora, Enacovici, Ion Nona Otescu, D. Cuclin, M. Andricu și mulți alții, noi toți am crescut și ne-am format în jurul acestui — om — Se ocupa de toate ; dădea lecții de concert, făcea muzică de cameră, discuta cu noi probleme de muzică etc.

Știa să-și organizeze timpul într-un mod fenomenal. Era acel muzician total înzestrat care de la Bach și Liszt n-am mai întîlnit“².

---

1 Lucian Voiculescu, în cartea „George Enescu“, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1955.

2 Marcel Mihailovici, „O personalitate de geniu a muzicii contemporane“, articol în Scînteia din 5.IX.1967.

„Enescu a fost învățătorul compozitorilor români, a spus și Alfred Alessandrescu la moartea muzicianului. Posedind o cultură neobișnuit de vastă, dotat cu o memorie fenomenală, el stăpânea un repertoriu imens de cîntece din toate epocile istorice ale muzicii universale. Neuitate vor rămîne în sufletele noastre creațiile lui Enescu în tălmăcirile operelor lui Bach, Beethoven și Brahms. Îmi amintesc și acum de minunatele seri de peste cincizeci de concerte date între anii 1919—1945, în care am avut fericirea să fiu la pian partenerul — maestrului — în interpretarea celor mai frumoase sonate din literatura muzicii universale“³.

Pentru mulți tineri talentați din țara noastră, Enescu a intervenit mai concret. El le-a dat lecții de interpretare artistică fie la vioară sau la pian, precum și lecții de teorie muzicală.

Dintre aceștia am aminti de idnu Lipatti, V. Filip, V. Jianu, frații Valentin și Ștefan Gheorghiu, Gh. Simons, Ludovic Feldman, iMrcea Bîrsan și mulți alții. M. Constantinescu, unul din acei care a beneficiat la lecțiile lui Enescu arăta : „Credeam că nu numai că nu voi putea cînta din vioara pe care o luasem cu mine, dar că nici că nu voi putea articula o vorbă la întîlnirea cu Enescu. Chipul în care — maestrul — m-a primit, căldura cu care mi-a vorbit, bunătatea, sinceritatea și modestia sa proverbială, mi-au învins timiditatea și mi-au alungat emoția. Am cîntat... Maestrul m-a urmărit cu atenție, apoi a trecut la pian, acompaniindu-mă“⁴.

„L-am iubit pe Enescu pentru calitățile sale pedagogice. De la el se învăța frumosul, arta, spunea și V. Filip.“⁵

De asemeni V. Jianu în însemnările sale memorialistice sublinia : „Apreciat și sfătuit de — maestru —, viața mi-a fost luminată de apropierea lui. Aceasta rămîne o cinste de neuitat și una din bucuriile mele cele mai mari. Acest artist și om excepțional mi-a limpezit dimensiunile uriașe și măreția de — Om.

Mi-a fost întotdeauna aproape cu înțelegerea și căldura sufletului său. Lui îi datorez încrederea în adevăr, în muncă și artă. Repetițiile și colaborările cu care m-a cîstit, mi-au fost și îmi vor fi sprijin neprețuit, iar sfaturile lui învățătură traioină“⁶.

La rîndul său și Enescu aprecia calitățile lui V. Jianu.

Mărturie stau două scrisori adresate — una lui Țîțica, președintele Academiei Române și a doua lui Filippe Gaubert flautist și compozitor francez. Iată cîteva rînduri dintr-o scrisoare : „V. Jianu este astăzi la noi singurul flautist cu adevărată școală modernă, iar tinerii flautiști să bîneficieze de prilejul ce li se oferă pentru a face cunoștință cu tehnica flautistă nouă“⁷.

³ Lucian Voiculescu în cartea „George Enescu“, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1955.

⁴ Vjorel Cosma, în cartea „Enescu azi“, Editura „Facla“, Timișoara, 1981.

⁵ Filip Vasile, „Pilda unei munci neobosite“, articol în revista „Muzjca“, nr. 5 din 1955.

⁶ Ion Beldj, „Vasile Jianu“, articol în revista „Muzica“, nr. 5 din 1968.

⁷ Lucian Voiculescu, în cartea „George Enescu“, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1955.

Trebuie notat faptul că Enescu a fost solicitat să dea lecții de vioară și pian la mulți tineri aflați cu familiile lor la Paris. Pot fi amintiți, printre alții, pe Georgeta Berindei-Otescu, Cordelia Tașcă, Ioana Pleșoianu, Nineta Duca-Kogălniceanu, Tira Catargii și alții.

Rezultă din cele de mai sus că Enescu avea și în străinătate o activitate pedagogică destul de încărcată. Acest lucru l-a determinat să spună că este nemulțumit întrucît nu-și poate pregăti concertele și nu se poate ocupa de compozițiile sale. Dacă mai adăugăm faptul că pedagogoul român pregătea și mulți muzicieni străini, care au devenit adevărate celebrități artistice ale timpului său, ne dăm seama ce muncă desfășura Enescu. Dintre foștii lui elevi străini aș cita pe : Yvone Astruc, renumită profesoară franceză, care ne-a vizitat țara cu prilejul primului Festival „George Enescu” și pe care maestrul a propus-o să continue activitatea didactică la Academia Chigiană din Italia, considerînd-o că este singura care cunoaște „a fond” toate gîndurile și simțămintele lui, privind învățămîntul violonistic. Nu s-a desmințit. Artista l-a răsplătit munca cu deplin succes.

Amintim de asemeni de profesoara franceză Helen Jourdan Morange, o bună interpretă a operelor lui Bach, care în cartea sa „Prietenii muzicieni” face portretul profesorului Ți spunînd, printre altele : „Enescu era stăpînit de geniu. Cu el pătrundeai în lumea muzicii pe nesimțite”⁸.

Acestor două nume li se mai adaugă apoi Cristian Ferras, un excelent interpret al Sonatei a III-a de G. Enescu apoi Serge Blanc, Pierre Barbizet, Maricele Dubois, Ida Haendel, Artur Gumeaux și Antoine Goica, care scria despre profesorul său : „Din clipa în care Enescu a sosit, am început să trăiesc într-o totală incîntare... După ce mă lăsă să cînt o piesă, fără să facă nici o obiecție, mă punea să o reiau de la început, și atunci mă întrerupea destul de des pentru a adînci interpretarea muzicală a fiecărei bucăți. Rar însă se întimpla să-mi dea indicații pur tehnice sau să-mi schimbe degetația. Ceea ce-l interesa era muzica și vioara pusă-n slujba ei”⁹.

Dar Enescu rămîne cel mai mare muzician pedagog fiindcă l-a dat pe Yehudi Menuhin, violonist din S.U.A., elevul inimii sale, cum îl numește muzicologia franceză. Acesta l-a urmărit pe Enescu pînă și în țara noastră, pentru a studia cu el. Avea 12 ani cînd la Paris a venit în întîmpinarea lui. Iată primul dialog la întîlnirea cu pedagogul său :

- Dorescu să studiez cu Dvs....
- Cred că este o greșeală la mijloc. Nu dau lecții particulare.
- Dar trebuie neapărat să studiez cu Dvs. Vă rog lăsați-mă să vă cînt !

— E imposibil, dragă copile, plec mîine dimineată din Paris. La insistențele copilului, a doua zi la ora șase dimineată, pe rue de Clichy, Menuhin lua prima lecție de la Enescu.

De la această dată Enescu m-a purtat pe piscurile concepției sale despre muzică. Ani și ani de-a rîndul, îmi răsuna în urechi vocea sa.

⁸ Idem.

⁹ Viorel Cosma, în cartea „Enescu azi”, Editura „Facla”. Timișoara, 1981.

Cîteodată îl auzeam rostind cuvinte, dar de cele mai multe ori vorbirea lui era muzica. Nimic din ce spunea nu era greșit, nimic nu era înșelător. De fiecare dată îmi aminteam cîtă dreptate am avut de a mă încrede în el, cît de norocos am fost să-l am drept călăuză. Azi influența lui directă asupra mea a avut o mare înrîurire. Acum știu că tot ce fac poartă pecetea lui. Cînd am început să studiez cu el, eu cîntam într-un mod necontrolat, fără a mă gîndi. Nici el nici eu nu ne-am bătut capul cu teoria. Ceea ce am primit de la el, prin exemple, nu erau cuvintele. De la Enescu nu primeam instrucțiuni, ci sugestii, plâsmuiri care depășeau rațiunea, făcînd să insuflă imaginației mele o înțelegere mai completă. Enescu nu-și impunea punctul lui de vedere. El urmărea substanța muzicii și nu tehnica pasagiilor¹⁰.

Iată ce spune și Menuhin despre profesorul său din acest p.d.v. „Enescu era tăcut cînd făcea muzică, considerînd că înșiruirea cuvintelor abate de la înțelegerea justă a piesei respective. Vorbea impecabil mai multe limbi, avînd un simț minunat al cuvîntului cumpănit. De multe ori totuși însoțea vorbirea cu glume, pentru a anima și înveseli conversația. În general vorbea foarte puțin chiar și cînd se afla în fața orchestrei ce o dirija. În acest caz mai mult fredona. Nu se pierdea în teoretizări sterile. Forța de a cuprinde adevărul într-o imagine, pe lîngă cunoașterea adîncă a partiturii și concepția sa cu privire la muzică, constituiau elemente de bază a succesului său și ca dirijor¹¹.

În general Enescu a reușit în cariera sa de pedagog să insuflă elevilor săi concepția despre muzică, să le imprime maniera sa de interpretare. El și-a educat elevii în spiritul dragostei pentru muncă, respect și atașament față de arta muzicală. Maestrul reușea să sădească în sufletul elevilor săi încredere în puterile lor, să le stimuleze înclinațiile artistice, să le dezvolte puterea de creație.

Cînd indica un anumit stil de interpretare avea grijă să nu-și impună autoritatea sa, distrugînd astfel inițiativa elevilor, dar aceștia știau totuși că drumul cel mai sigur în interpretare este cel recomandat de profesor.

Sigur e faptul că Enescu și-a ferit elevii de acea interpretare mecanică, rigidă, seacă, care formează doar tehnicieni și nu muzicieni. Deci pedagogul nu cerea o interpretare rutinată, rece, goală de conținut, lipsită de inspirație poetică. El se declara împotriva acelei așa zisei „virtuozitate“. „Consider virtuozitatea o calitate de accesorie în muzică. Aceasta este o performanță sportivă. Muzica e compoziție, e creație. Execuția perfectă poate fi un accident, o rutină, o calitate fizică, un sport...“¹².

Pentru a-i feri pe elevi de rutină, Enescu schimba mereu felul de interpretare, stilul însă rămînea acelaș. Înțelegem de aici că Enescu cerea elevilor să creeze interpretarea. Aceasta se realizează atunci cînd

10 Yehudi Menuhin, în cartea „Călătorie neterminată“, Editura Muzicală, București, 1980.

11 Idem.

12 Fernanda Fony, N. Misir, Mircea Voicana și Elena Zatoviceanu, Editura Muzicală a U. C. din Republica Socialistă România, București, 1964.

interpretul înțelege lucrarea muzicală și o înobilează cu pasiunea și căldura lui de artist. De aceea el provoca înainte o discuție liberă asupra autorului, a scopului urmărit de acesta în lucrare, a culturii muzicale din epoca în care a trăit compozitorul. Trecea apoi la analiza minuțioasă asupra piesei destinată interpretării. Menuhin arăta că Enescu era stăpîn pe cele trei principii de bază a studiului violonistic; principii fundamentate și de pedagogia modernă. Aceste principii sînt: unde încep studiile, în ce fel trebuie predate și cum se încheie.

După cum s-a mai arătat, orice interpretare presupune mai multe etape și anume: La început discuții introductive, o analiză de fond a lucrării, o primă citire de contact, apoi din nou discuții, referitor la alte lucrări asemănătoare, pentru a face anumite comparații și a trage anumite concluzii. După toate acestea începea studiul propriu-zis. Transpunerea în situație în timpul apariției lucrării era iarăși o condiție de care — maestrul — ținea seama. Lucrînd de pildă la o sonată de Bach, trebuia să dea piesei interpretarea cerută de o sonată clasică, corespunzătoare secolului al XVIII-lea. „Dacă nu te transportezi în secolul al XVIII-lea cînd cînti o sonată de Bach, dacă nu te crezi un Beethoven cînd ataci Sonata Kreutzer, nu realizezi prea mare lucru. Să crezi din tine ce a vrut altul să creeze¹³”.

Enescu cerea elevilor săi să construiască o compoziție cum ar construi o casă sau un monument care are o fundație, un corp și un acoperiș, ce încununează totul. Lucrarea interpretată trebuie să fie clară, vie, expresivă, convingătoare.

În predare Enescu se folosea de multe exemplificări plastice menite să imprime interpretării o linie estetică, caldă, colorată.

De exemplu, pentru obținerea unei modulații în Chacona de Bach, el recomanda elevilor să contemple o pictură și să realizeze în interpretare ceea ce a reușit pictorul să facă în lucrarea sa. Fidel intenției și țelului autorului, Enescu recomanda elevilor să nu exagereze totuși cu crearea unei interpretări. Să nu introducă anumite improvizatii personale, să schimbe arhitectura compoziției. De obicei, pentru interpretarea lucrărilor de Beethoven, el recomanda școala violonistică din timpul cînd a trăit compozitorul, asigurînd piesei un ritm viu, săltăreț, bine marcat. Pentru alte lucrări dimpotrivă un ritm mai lent...

Ca pedagog Enescu era foarte exigent și perseverent în acelaș timp. Lucra cu elevii cîte 5-6 ore consecutiv și dacă reușea să realizeze ce și-a propus se declara foarte satisfăcut. Dacă dimpotrivă nu reușea să obțină de la elevi o interpretare după dorință, se arăta foarte nemulțumit și spune că în ziua respectivă nu-și merită dreptul la odihnă. Pedagogul cerea mereu elevilor să trăiască compoziția, să încerce în interpretare acel clocot interior, acel sbucium sufleteșc, acea luptă pentru descătușare și să reușească a da piesei multă căldură, multă strălucire.

Ca om Enescu era foarte politicos, purtînd în expresie acea bună-tate caracteristică omului cult. Menuhin și-l aduce aminte cum se scuza

13 Yehudi Menuhin, în cartea „Călătorie neterminată”, Editura Muzicală, București, 1980.

atunci când, datorită multiplelor ocupații, era nevoit să întîrzie la lecții, ori să le întrerupă pentru un timp. Nu se arăta supărat în timpul lecțiilor. O singură dată l-a văzut Menuhin pe Enescu foarte nervos. Aceasta s-a întîmplat la Londra la o Casă de discuri, când directorul acestei întreprinderi i-a făcut elevii lui — indivizi — Considera acest cuvînt o diminuare a prestigiului de care trebuia să se bucure acești tineri interpreți. De aceea a explodat mediat exprimînd : „Vă interzic să numiți pe colegii mei — indivizi“¹⁴.

Reiese din cele de mai sus că Enescu își apropia mult elevii considerîndu-i colegi și nu subalterni. Și din aceste motive el a ezitat să dea lecții tinerilor dornici a se pregăti pentru cariera artistică. Enescu a fost împotriva relațiilor distante dintre profesor și elevi. Nu se putea împăca cu faptul că primul are dreptul să-și exercite autoritatea sa, să-și spună totdeauna cuvîntul, să-și impună o anumită manieră ori stil de muncă, iar celălalt supus să asculte, să se supună, să execute. Această stare de lucruri, spune Enescu, ducea la știrbirea inițiativei, la uciderea personalității interpretului. Enescu dorea să înlocuiască cuvîntul de „profesor“ cu acela de „camarad“, iar acela de „elev“, cu acel de „tînăr coleg“. Raporturile dintre ei să fie precum se vede foarte apropiate și intervenția primului să fie mai curînd o orientare, un sprijin, un imbold, lăsînd astfel deplină inițiativă elevului.

Dar Enescu n-a fost un simplu profesor de vioară, ori de pian. Posingînd o cultură vastă în domeniul culturii muzicale, el a ținut cursuri de interpretare violonistică atît în țară cît și în străinătate. Renumite sînt cele 15 lecții de interpretare violonistică ținute la Ateneul Român în 1915—1916. În activitatea sa de educator el a urmărit pregătirea tinerilor interpreți pentru a executa fidel operele marilor clasici Bach, Brăhms, Beethoven Wagner.

Încă din anii tinereții — 1897—1914 — Enescu a dat lecții particulare de vioară și pian precum și de teorie muzicală. De asemeni în 1902 a fost solicitat profesor suplinitor la clasa de vioară a Conservatorului din București, funcție ce n-a practicat-o din cauza multiplelor sale sarcini. Între anii 1906—1908 a fost încadrat ca profesor de compoziție tot la Conservatorul din București, funcție pe care de asemenea n-a exersat-o fiind ocupat cu studiul personal de perfecționare, după cum reiese dintr-o scrisoare adresată de artist Ministerului și conducerii Conservatorului.

Îndrumări metodologice a dat și Conservatorului de muzică din Iași între anii 1917—1921. Nu sînt trecute cu vederea nici cursurile particulare de perfecționare violonistică de la Conservator, la clasa Ceciliei Nitzulescu Lupu. Se mai adaugă de asemeni cursurile neoficiale ținute la Sinaia ori Tescani.

În străinătate marele nostru muzician a ținut cursuri de vioară la Ecole normale de musique de la Paris între anii 1924—1925 și 1928—

¹⁴ Lucian Voiculescu, în cartea „George Enescu“, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1955.

1931. Tot la Paris, în anul 1936 a ținut 12 cursuri de interpretare la Ecole instrumental unde predă Yvone Astruc.

De asemeni cursuri de interpretare și compoziție a ținut Enescu și la Boston — S.U.A. Între anii 1949—1950, la The Mannes Schol of Music, precum și la Universitatea din Illinois și Brington.

Nu sînt trecute cu vederea cursurile de interpretare violonistică ținute de Enescu la Academia Chigiană din Siena — Italia. Stăpinit de farmecul muzicii, Enescu mergea an de an în acea localitate. Pe via Lizza la nr. 13 se află clădirea hotelului „Excelsior“. Lîngă poarta de intrare, pe zid a fost așezată o placă de marmoră pe care scrie: „În această casă a trăit, între anii 1950—1954, marele muzician român George Enescu 1881—1955, profesor la Academia Chigiană. Unul din cei care a audiat cursurile lui Enescu la Siena spunea: „Îmi aduc aminte că, de multe ori, la sfîrșitul orelor, neuitatul maestru ne povestea despre țara sa, despre frumusețile locurilor natale, pe care le iubea nespus de mult. Ne vorbea cu căldură de poporul în mijlocul căruia s-a născut și care, după cum declara, i-a dat izvorul inspirației“¹⁵.

Ca și persoanele particulare care au beneficiat de valoroasele lecții de muzică primite de la Enescu și instituțiile muzicale, din țară și de peste hotare și-au arătat recunoștința prin cuvinte elogioase la adresa lui, așezîndu-i plăci comemorative, lucrări de sculptură și diferite inscripții așezate în incinta încăperilor unde a lucrat. De asemeni diferite obiecte de valoare, simboluri ale activității sale muzicale, primite de marele pedagog, îmbogățesc patrimoniul muzeistic al unităților de profil din țara noastră.

În încheiere arătăm că: cu toate că George Enescu s-a ferit de meseria de profesor, a exercitat-o, după cum s-a văzut, toată viața. Făcînd o retrospectivă asupra felului cum a fost răsplătit, conchidem că această activitate i-a adus și multe satisfacții. În Memoriile sale Enescu menționează că cea mai frumoasă amintire din drumul acestei activități i-a lăsat-o Menuhin.

Lecțiile cu acest mare artist erau foarte frumoase, pentru că elevul era o scripire de inteligență, deosebit de talentat și cu foarte mare putere de lucru.

GERGES ENESCO MUSICIEN-PEDAGOGUE

R é s u m é

Le grand musicien Georges Enesco, dans sa carrière artistique, a accompli aussi la fonction de professeur, quoi que cette activité ne l'ait pas trop attiré.

Dans la patrie ou à l'étranger, il a été sollicité pour enseigner des leçons de violon, de piano, de présenter des cours d'interprétation de violon, d'aider les jeunes musiciens dans leur formation, de collaborer l'élaboration des pro-

15 Ion Mărgineanu, articol „Însemnări de călătorie“.

grammes musicaux, de participer aux différentes commissions pour le développement de quelques cours ou festivals internationaux.

Parmi ceux qui ont reçu l'aide et les conseils d'Enesco il faut citer : Alfred Alessandrescu, M. Jora, Enacovici, Ion Nona Otescu, D. Cuclin, M. Andricu et tant d'autres.

Plusieurs comme Dinu Lipatti, V. Filip, V. Jeanu, Valentin și Ștefan Gheorghiu, Gh. Simons, Ludovic Feldman, Mircea Bîrsan et M. Constantinescu ont été préparés au violon et au piano.

En même temps il a donné des leçons à quelques jeunes qui se trouvaient à l'étranger avec leurs familles. Dans cette catégorie on cite Georgeta Berindei Otescu, Cordelia Tașcă, Ioana Pleșoianu, Nineta Duca Kogălniceanu, Fira Catargi et d'autres.

De même, le musicien Enesco a aussi préparé beaucoup de jeunes étrangers doués qui sont devenus de vraies célébrités artistiques. En voici quelques noms : Yvone Astruc, Helen Jourdan Morange, Cristian Ferras, Pierre Barbizet, Antoine Golea et l'artiste connu Yhudi Menuhin.

Les musiciens roumains tant que ceux étrangers ont montré leur grande reconnaissance par des paroles élogieuses remplies de respect et d'estime.

Le style de travail avec ses élèves était original. En même temps il était assez compétent et rempli de responsabilité professionnelle. Enesco considérait ses élèves comme des camarades et les traitait de cette manière. Enesco n'étouffait pas leur personnalité, mais il ne faiblissait guère son exigence comme pédagogue. Persévérant, Enesco demandait à ses élèves de ne pas abandonner le travail avant d'obtenir la perfection dans leur interprétation.

Mais par ce perfectionnement, il ne prétendait pas une technique avancée, mais plus tôt une création dans l'interprétation. Que l'élève ajoute quelque chose de sa propre personnalité dans l'exécution.

Après une culture vaste, le musicien roumain a été sollicité d'enseigner des cours d'interprétation des œuvres des grands classiques comme : Bach, Beethoven, Wagner, etc.

À l'Aténée Roumain, au Conservatoire de musique de Bucarest — classe de violon ou de composition — Enesco a été sollicité d'enseigner son cours de violon ou de composition.

A cause de ses plusieurs obligations, il n'a pas pu accomplir la carrière de professeur. Pourtant il a donné des conseils méthodiques à Sinaia, au Conservatoire de Iași, à Tescani.

À l'étranger, Enesco a enseigné des cours d'interprétation de violon à l'Ecole Normale de Musique et à l'Institut Instrumental de Paris, dans la ville Boston des S.U.A. à The Mannes School of Music à l'Université de Illinois et Brington ou à l'Académie de Siena en Italie.

La direction des institutions nidiquées plus haut a manifesté la reconnaissance pour le travail de notre musicien en lui plaçant dans les salles d'études des plaques commémoratives des ouvrages de sculpture, de différentes inscriptions.

En même temps, on a récompensé son activité de professeur en lui offrant de différentes distinctions, des diplômes et des objets de valeur, symboles de son activité artistique.